

JEL Classification: H56, F52, F63,

Яницький А.Л., здобувач

Луцький національний технічний університет

<https://orcid.org/0009-0000-2388-6623>

voltrading@ukr.net

Yanytskyi Andrii, education seeker

Lutsk National Technical University

<https://orcid.org/0009-0000-2388-6623>

voltrading@ukr.net

ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА БІЗНЕСУ ПІД ЧАС ВІЙНИ

У статті досліджено сутність фінансової безпеки бізнесу в умовах нестабільного економічного середовища, зокрема під час воєнних дій, а також аналізовано основні загрози для стійкості підприємств. Метою дослідження є виявлення ключових факторів, які впливають на фінансову безпеку бізнесу, та розробка практичних рекомендацій щодо управління ризиками. Особливу увагу приділено таким аспектам, як збереження ліквідності, оптимізація витрат та захист активів, які є основою для підтримки стабільності підприємства в кризових умовах.

Наголошується, що нестабільність фінансового стану бізнесу під час війни має прямий вплив на економіку загалом, а також на рівень життя населення. У зв'язку з цим фінансова безпека бізнесу розглядається як багатокомпонентна система, спрямована на захист підприємств від фінансових ризиків. Основні ризики, що загрожують фінансовій безпеці, включають непередбачувані витрати, регуляторні зміни, фінансові махінації, ринкові коливання, технологічні ризики, конкуренцію, а також недостатню фінансову грамотність.

Системний підхід до управління фінансовою безпекою, зокрема через управління витратами, бюджетування та діагностику фінансового стану, є важливим інструментом для адаптації до загроз. Визначено, що ефективні механізми забезпечення фінансової безпеки включають прогнозування ризиків, антикризове планування, диверсифікацію доходів та залучення міжнародної допомоги. Рекомендації з управління ризиками спрямовані на збереження ліквідності через резерви, управління дебіторською і кредиторською заборгованістю, реструктуризацію боргів та оптимізацію витрат.

Дослідження виокремлює важливість адаптивного управління в умовах війни та кризи для підтримки фінансової стійкості підприємств. Адаптивні стратегії, такі як диверсифікація доходів, оптимізація витрат та

партнерські відносини з локальними постачальниками, є ключовими для забезпечення безперервної діяльності та стабільності бізнесу.

Ключові слова: фінансова безпека, бізнес, війна, фінансові ризики.

FINANCIAL SECURITY OF BUSINESS DURING WAR

The article explores the essence of financial security for businesses within an unstable economic environment, particularly during wartime, and analyzes the main threats to the resilience of enterprises. The research aims to identify key factors influencing the financial security of businesses and to develop practical recommendations for risk management. Special attention is given to such aspects as maintaining liquidity, optimizing expenses, and protecting assets, which are essential for sustaining business stability in crisis conditions.

It is emphasized that the instability of a business's financial condition during war has a direct impact on the economy overall, as well as on the population's standard of living. In this context, financial security for businesses is regarded as a multi-component system designed to protect enterprises from financial risks. Major risks threatening financial security include unpredictable expenses, regulatory changes, financial fraud, market fluctuations, technological risks, competition, and insufficient financial literacy.

A systematic approach to managing financial security, particularly through cost management, budgeting, and diagnosing financial conditions, is an important tool for adapting to threats. Effective mechanisms to ensure financial security include risk forecasting, crisis planning, income diversification, and attracting international assistance. The recommendations for risk management focus on preserving liquidity through reserves, managing accounts payable and receivable, restructuring debt, and optimizing expenses.

The study highlights the importance of adaptive management in wartime and crisis conditions to maintain financial stability for businesses. Adaptive strategies, such as income diversification, cost optimization, and partnerships with local suppliers, are crucial for ensuring business continuity and stability.

Keywords: financial security, business, war, financial risks

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Фінансова безпека бізнесу є однією з ключових умов для стабільного функціонування та розвитку підприємств в умовах сучасної економіки. У зв'язку з постійними змінами в глобальній фінансовій системі, впливом макроекономічних ризиків, коливанням валютних курсів, політичною нестабільністю, зростає потреба у формуванні ефективної системи фінансової безпеки. Це дає можливість бізнесу зменшити ймовірність

банкрутства, забезпечити фінансову стійкість та захистити активи. Відтак, дослідження фінансової безпеки є надзвичайно актуальним як з наукової, так і з практичної точки зору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення проблеми. У статті розглянуто сучасні дослідження, присвячені фінансовій безпеці бізнесу в умовах нестабільного економічного середовища. Зокрема, аналізуються роботи, що висвітлюють управління фінансовими ризиками, збереження ліквідності, оптимізацію витрат та захист активів підприємств в умовах воєнних дій. Дослідження підкреслюють важливість системного підходу до фінансової безпеки, включаючи прогнозування ризиків, антикризове планування та диверсифікацію доходів. Також розглядаються рекомендації щодо адаптивного управління та партнерських відносин з локальними постачальниками для забезпечення стабільності бізнесу під час кризових ситуацій.

Дослідження у даному напрямі здійснюють такі науковці як: Байбобоева Ф. (Bayboboeva, F. 2023), Вівчар О. (Vivchar, O. 2016), Делас В., Носова Є., Яфінович О. (Delas, V., Nosova, E., & Yafinovich, O. 2015), Жук Н. (Zhuk, N. 2023), Товпик Д. (Товпук, D. 2022), Павлов К., Павлова О., Крижанівський С., Савчук А. (Pavlov, K., Pavlova, O., Kryzhanivsky, S., & Savchuk, A. 2022), Чакалов А., Носань Н. (Chakalov, A., & Nosan, N. 2023), Скібіцька Л. (Skibitska, L. 2023), Варналій З., Чеберяко О., Микитюк О., Бондаренко С. (Varnalii, Z., Cheberyako, O., Mykytiuk, O., & Bondarenko, S. 2024), Коробцова Д. (Korobtsova, D. 2022), Зачосова Н., Ковалова О. (Zachosova, N., & Kovalova, O. 2023) та ін.

Цілі статті. Метою статті є дослідження сутності фінансової безпеки бізнесу в умовах нестабільного економічного середовища, зокрема під час воєнних дій. Стаття спрямована на аналіз основних загроз фінансовій безпеці бізнесу, виявлення ключових елементів, що впливають на стійкість підприємств, та розробку практичних рекомендацій щодо управління ризиками, збереження ліквідності, оптимізації витрат і захисту активів, що дозволить бізнесу підтримувати стабільність та адаптуватися до сучасних викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів.

Нестабільне фінансове становище бізнесу в країні призводить до падіння економіки та рівня життя населення, тому зараз є дуже важливим дослідження фінансової безпеки бізнесу, розкриттю її суті, аналізу функцій та структури.

Фінансова безпека бізнесу є важливим аспектом його стабільності та розвитку. Ось кілька основних проблем, які можуть загрожувати фінансовій безпеці: непередбачувані витрати, фінансові махінації, коливання ринку, неправильне управління ресурсами, недостатня фінансова грамотність, регуляторні зміни, технологічні ризики, конкуренція, невірна оцінка ризиків. Управління цими проблемами є ключем до забезпечення фінансової безпеки бізнесу.

Науковці розглядають фінансову безпеку бізнесу як багатокомпонентну систему, яка захищає підприємства від фінансових ризиків і забезпечує стабільне функціонування в умовах змінного економічного середовища. Ключові аспекти досліджень в цій галузі можна звести до таких напрямів. По перше системний підхід до фінансової безпеки, який забезпечує захист підприємства через управління фінансовими ризиками та підтримку безперервного розвитку організації (Bayboboeva, 2023); По друге, розробка логічно-структурних схем управління фінансовою безпекою, які включають управління витратами, бюджетування та діагностику фінансового стану, допомагає підприємствам адаптуватися до зовнішніх та внутрішніх загроз (Vivchar, 2016). По третє, фінансова безпека відіграє критичну роль в національній економічній безпеці, оскільки підприємства є ключовими платниками податків і генераторами зайнятості. Контроль за фінансовим станом компаній може запобігти банкрутству та забезпечити стабільність економіки (Delas et al., 2015). По черврте, дослідники пропонують різні методи та моделі для оцінки рівня фінансової безпеки, включаючи використання фінансових коефіцієнтів, моделі прогнозування банкрутства, та так зване «золоте правило» економіки для швидкої діагностики фінансової стійкості (Zhuk, 2023). По п'яте, у відповідь на гібридні кризи та інші сучасні загрози, фахівці

рекомендують адаптивні механізми управління фінансовою безпекою, які включають прогнозування ризиків і гнучке реагування на зовнішні зміни (Товрук, 2022). По шосте, захист фінансових і економічних інтересів бізнесу в умовах нестабільної політичної та економічної ситуації також передбачає комплексне управління фінансовою інформацією та захист комерційної таємниці (Pavlov et al., 2022).

Тобто, забезпечення фінансової безпеки підприємства є комплексним завданням, що охоплює управління ризиками, аналіз фінансового стану та адаптацію до змінного ринкового середовища. Ефективні механізми та системний підхід дозволяють підприємствам підтримувати стійкість та розвиватися, незважаючи на економічні виклики та загрози.

Не можемо оминати увагою той факт, що у воєнний час бізнес стикається з низкою ризиків для фінансової безпеки, які мають серйозний вплив на стійкість та життєздатність підприємств (рис.1).

Зрозуміло, що фінансова безпека бізнесу під час війни набуває особливої важливості, оскільки підприємства стикаються з численними викликами, серед яких - зменшення прибутків, порушення ланцюгів поставок, зростання операційних ризиків та інші зовнішні і внутрішні загрози. Забезпечення фінансової безпеки в таких умовах вимагає адаптивних стратегій та спеціальних заходів для збереження стабільності бізнесу.

У складних умовах війни важливо зберігати достатній рівень ліквідності для оперативного виконання зобов'язань. Це передбачає збереження грошових резервів, оптимізацію грошових потоків, управління кредиторською і дебіторською заборгованістю. Відповіддю на ці виклики може стати відкладання капітальних витрат, реструктуризація боргів, створення резервів ліквідності для покриття непередбачених витрат.

Під час війни зростають валютні, кредитні та ринкові ризики. Диверсифікація інвестицій і джерел доходу допомагає знизити залежність від однієї сфери чи одного ринку. У даному випадку збільшення частки стабільних валют у портфелі, перехід до локальних постачальників, розширення асортименту

продукції або послуг сприятиме зменшенню ризику втрати основного ринку.

Фізичне знищення активів та зупинка виробництва

- Військові дії можуть призвести до пошкодження або повної втрати активів, а також до вимушеної зупинки виробництва, що серйозно загрожуватиме фінансовій безпеці підприємства (Chakalov & Nosan, 2023).

Втрата стратегічних партнерів і ринків

- Зриви в ланцюгах постачання, нестабільність ринків та ризик втрати партнерів значно впливають на здатність підприємства функціонувати і генерувати доходи (Skibitska, 2023).

Ризики пов'язані з персоналом

- Під час війни багато кваліфікованих працівників можуть бути переміщені або залучені до військових операцій, що призводить до втрати інтелектуального капіталу та спеціалістів, на яких залежить фінансова стійкість бізнесу (Varnalii et al., 2024).

Зростання фінансових витрат та нестабільність валюти

- Економічна нестабільність та інфляція, викликані війною, створюють додаткові витрати для бізнесу через зміну валютних курсів, інфляцію та зростання цін на ресурси (Korobtsova, 2022).

Кібербезпека та збереження інформації

- Підвищені ризики кібер-атак і втрати конфіденційної інформації є загрозами, які потребують посилення цифрової безпеки підприємства, оскільки втрата даних може мати серйозні фінансові наслідки (Zachosova & Kovalova, 2023).

Невизначеність у правовому середовищі та зміни у законодавстві

- Часті зміни в регуляторній сфері, зокрема щодо податків та трудових відносин, створюють додаткові ризики для стабільного функціонування бізнесу. Військовий стан часто вимагає швидкої адаптації до нових правил та обмежень (Skibitska, 2023).

Рис. 1 Ризики для фінансової безпеки під час воєнних дій

Планування в умовах війни має враховувати нестабільність і можливі сценарії розвитку подій. Власне, антикризове планування дає змогу швидко адаптуватися до змін.

При цьому варто звернути увагу на розробку альтернативних фінансових планів (наприклад, «базового», «оптимістичного» і «песимістичного» сценаріїв), бюджетування з урахуванням непередбачених витрат, регулярний перегляд фінансових показників.

Втрата основних засобів виробництва або пошкодження активів можуть призвести до банкрутства. Адже збереження матеріальних і фінансових активів є критично важливим у воєнних умовах.

Інструментами відновлення фінансової безпеки при цьому можуть бути: оренда захищених приміщень, страхування майна від воєнних ризиків, використання механізмів страхування кредитних ризиків, інвестування в безпечні активи.

В умовах невизначеності бізнес має контролювати витрати для забезпечення ефективного використання ресурсів. Оптимізація витрат допомагає зменшити навантаження на фінансові потоки та зберегти ресурси для кризових ситуацій і передбачає: скасування непрофільних проєктів, скорочення непрямих витрат, аутсорсинг допоміжних процесів, що дозволяє зберігати більше коштів на основну діяльність.

Війна може призвести до перерв у ланцюгах поставок, тому важливо мати альтернативні канали постачання та підтримувати стійкі ділові зв'язки. Вирішення даних проблем лежить у площині налагодження партнерських відносин із локальними постачальниками, перегляд умов контрактів, створення запасів критичних матеріалів для забезпечення безперервності діяльності.

Багато міжнародних організацій, урядів інших країн та фінансових установ надають допомогу бізнесу в країнах, що постраждали від війни. Участь у програмах допомоги, грантах та кредитах із вигідними умовами, співпраця з міжнародними організаціями (такими як USAID, ЄБРР, МВФ) забезпечить український бізнес фінансовими та технічними ресурсами.

Також надзвичайно важливо у воєнний час підтримувати репутацію серед клієнтів і партнерів, зберігаючи стабільний імідж та адаптуючи бізнес-стратегії до нових умов через

підтримку комунікацій із клієнтами, прозорість у відносинах із партнерами, швидке реагування на зміни в умовах діяльності та проведення PR-кампаній для підвищення довіри.

Фінансова безпека бізнесу під час війни залежить від здатності підприємства адаптувати свої стратегії до нових викликів, захищати активи та контролювати витрати. Адаптивне управління, антикризове планування та ефективне використання фінансових ресурсів допоможуть підприємствам залишатися стійкими навіть у надзвичайно складних умовах.

Висновки. Підсумовуючи, зазначимо, що дослідження фінансової безпеки бізнесу підкреслює її ключову роль у забезпеченні стабільності та розвитку підприємств, особливо в умовах війни, яка значно посилює загрози для фінансової стійкості бізнесу, зокрема, через скорочення прибутків, переривання ланцюгів постачання, підвищення операційних ризиків і загострення проблем з ліквідністю. У цьому контексті важливими є адаптивні стратегії, що включають антикризове планування, диверсифікацію доходів, оптимізацію витрат і партнерські відносини з локальними постачальниками. Крім того, залучення міжнародної фінансової допомоги може стати суттєвим джерелом підтримки для бізнесу, зокрема завдяки грантам, вигідним кредитам і технічній допомозі.

У глобальному сенсі забезпечення фінансової безпеки підприємств є надзвичайно важливим для підтримки загальної економічної стабільності та життєздатності національної економіки. Беззаперечним є факт того, що адаптивне управління та гнучкість у прийнятті рішень є критичними чинниками для підтримки життєздатності підприємств під час кризових періодів. У підсумку, розробка та впровадження ефективних систем фінансової безпеки дозволять бізнесу залишатися стійким, забезпечуючи зайнятість, створюючи додану вартість та стабілізуючи ринок навіть у надзвичайно складних умовах, що є важливим чинником для економічного відновлення країни.

Список бібліографічного опису

1.Bayboboeva, F. (2023). ISSUES OF FINANCIAL SECURITY IN

ENSURING THE ECONOMIC SECURITY OF BUSINESS SUBJECTS. Economics and Innovative Technologies. https://doi.org/10.55439/eit/vol11_iss2/i12.

2. Vivchar, O. (2016). Management System Interpreting Financial and Economic Security Business in Economic Processes. Journal on Mathematics Education, 11, 947-959.

3. Delas, V., Nosova, E., & Yafinovich, O. (2015). Financial Security of Enterprises. Procedia. Economics and finance, 27, 248-266. [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(15\)00998-3](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)00998-3).

4. Zhuk, N. (2023). ANALYTICAL ASSESSMENT OF THE FINANCIAL SECURITY LEVEL OF ENTERPRISES. WORLD OF FINANCE. <https://doi.org/10.35774/sf2022.03.165>.

5. Tovpyk, D. (2022). Theoretical Provisions of Financial Security as a Component of the Economic Security of the Enterprise. Modern Economics. [https://doi.org/10.31521/modecon.v36\(2022\)-20](https://doi.org/10.31521/modecon.v36(2022)-20).

6. Pavlov, K., Pavlova, O., Kryzhanivsky, S., & Savchuk, A. (2022). Financial security of Ukrainian enterprises: current status, main problems and ways to solve them. Socio-Economic Problems and the State. <https://doi.org/10.33108/sepd2022.01.003>.

7. Chakalov, A., & Nosan, N. (2023). PROBLEMS OF FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY BUSINESS MANAGEMENT OF UNDER THE INFLUENCE OF WAR: TRADITIONAL DIRECTIONS OF RESEARCH AND PROJECT APPROACH. Scientific opinion: Economics and Management. <https://doi.org/10.32782/2521-666x/2023-81-14>.

8. Skibitska, L. (2023). Features of ensuring the economic security of the enterprise under the challenges and threats of wartime. Naukovi pratsi NDFI. <https://doi.org/10.33763/npndfi2023.01.089>.

9. Varnalii, Z., Cheberyako, O., Mykytiuk, O., & Bondarenko, S. (2024). ACTUALITY OF THE FINANCIAL SECURITY OF BUSINESS ENTITIES OF UKRAINE UNDER IN THE WAR AND POST-WAR PERIOD. Academic Review. <https://doi.org/10.32342/2074-5354-2024-1-60-9>.

10. Korobtsova, D. (2022). Legal provision of financial security of the state in martial law. Analytical and Comparative Jurisprudence. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.02.27>.

11. Zachosova, N., & Kovalova, O. (2023). FEATURES OF MANAGEMENT OF THE ECONOMIC SECURITY OF THE BUSINESS SUBJECT TAKING INTO ACCOUNT THE THREATS OF WARTIME. Scientific opinion: Economics and Management. <https://doi.org/10.32782/2521-666x/2023-83-11>.

References

1. Baybobaeva, F. (2023). ISSUES OF FINANCIAL SECURITY IN ENSURING THE ECONOMIC SECURITY OF BUSINESS SUBJECTS. Economics and Innovative Technologies. https://doi.org/10.55439/eit/vol11_iss2/i12.

2. Vivchar, O. (2016). Management System Interpreting Financial and Economic Security Business in Economic Processes. Journal on Mathematics Education, 11, 947-959.

3. Delas, V., Nosova, E., & Yafinovich, O. (2015). Financial Security of Enterprises. Procedia. Economics and finance, 27, 248-266. [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(15\)00998-3](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)00998-3).

4. Zhuk, N. (2023). ANALYTICAL ASSESSMENT OF THE FINANCIAL SECURITY LEVEL OF ENTERPRISES. WORLD OF FINANCE. <https://doi.org/10.35774/sf2022.03.165>.

5. Tovpyk, D. (2022). Theoretical Provisions of Financial Security as a Component of the Economic Security of the Enterprise. Modern Economics. [https://doi.org/10.31521/modecon.v36\(2022\)-20](https://doi.org/10.31521/modecon.v36(2022)-20).

6. Pavlov, K., Pavlova, O., Kryzhanivsky, S., & Savchuk, A. (2022). Financial security of Ukrainian enterprises: current status, main problems and ways to solve them. Socio-Economic Problems and the State. <https://doi.org/10.33108/sepd2022.01.003>.

7. Shkalov, A., & Nosan, N. (2023). PROBLEMS OF FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY BUSINESS MANAGEMENT OF UNDER THE INFLUENCE OF WAR: TRADITIONAL DIRECTIONS OF RESEARCH AND PROJECT APPROACH. Scientific opinion: Economics and Management. <https://doi.org/10.32782/2521-666x/2023-81-14>.

8. Skibitska, L. (2023). Features of ensuring the economic security of the enterprise under the challenges and threats of wartime. Naukovi pratsi NDFI. <https://doi.org/10.33763/npndfi2023.01.089>.

9. Varnalii, Z., Cheberyako, O., Mykytiuk, O., & Bondarenko, S. (2024). ACTUALITY OF THE FINANCIAL SECURITY OF BUSINESS ENTITIES OF UKRAINE UNDER IN THE WAR AND POST-WAR PERIOD. Academic Review. <https://doi.org/10.32342/2074-5354-2024-1-60-9>.

10. Korobtsova, D. (2022). Legal provision of financial security of the state in martial law. Analytical and Comparative Jurisprudence. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.02.27>.

11. Zachosova, N., & Kovalova, O. (2023). FEATURES OF MANAGEMENT OF THE ECONOMIC SECURITY OF THE BUSINESS SUBJECT TAKING INTO ACCOUNT THE THREATS OF WARTIME. Scientific opinion: Economics and Management. <https://doi.org/10.32782/2521-666x/2023-83->